

Savaitė—s pokalbis

Autorius SystemOperator
2013-01-11
Paskutinė kartė... atnaujinta 2013-01-17

Vytas Petruškas; kevičius apie gyvenimą... ant parako: viskas galėjo sprogti vienu garu

Vytas Petras Petruškas; kevičius & kevičius... savaitė™ šūnisklaidos buvo pastebėtas tik todėl, kad Medininkas b teismo procese pareiškė, kad tarp rodymų nėra jo filmuotos medžiagos ir tai, kas rodoma jo vardu, & ne jo darbas. V. Petruškas; kevičius filmuota medžiaga yra aukso vertė, nes jis pirmasis amžino dar karštas istorinio nusikaltimo vaizdas ir svarbius daiktinius rodymus. Deja, visa tai kažkur dingio, o bylos tyrimas ušitė— du dešimtmečius...

V. Petruškas; kevičius & ne tas žmogus, kuris braunasi viešumai..., lipa ant bažnyčios ir demonstruoja sav drėgumą... ar išmanymą... Nenoriai jis komentavo žurnalistams ir tarsi pradingusios medžiagos faktai & "V sensacijai, nesigilina esmė & nenoriu dalyvauti tokiam farse. Kur jie visi buvo prieš dvidešimt metų? Ką... mąstė valdžios padarė, kad būtų nubauti Medininkas šūdyniai vykdytojai ir ušakovai? Kas prisimena tuos eilinius muitininkus, apgynusius Lietuvos valstybą, jos ekonomines sienas? & greičiau liūdnei nei piktai klausia jis.

Vytas Petruškas; kevičius ir buvęs Aukštųjų reikalavimų Tarybos gynėjas 1991-ųjų krivinojo sausio metu, ir vienas iš trijų pirmųjų muitininkų, atsistojusių saugoti pavojingiausios Rytų Lietuvos sienos su Baltarusija, kur tuomet ne tik siautėjo gerai ginkluotas specialaus pavojaus sovietinė milicijos OMON'o būrys, bet ir supo priešais nusistatę gyventojai, reikalaujantys suteikti jiems autonomiją... nuo Lietuvos ir grąžinti sovietinai valdžiai... Vytas Petruškas; kevičius taip pat ir pirmasis ne kartą apšaudyto ir deginto muitininko Lavoriško posto viršininkas, pirmasis valstybės pareigūnas atvykęs iš kraupių Medininkų šūdynių vietų...

Deja, šiuo metu V. Petruškas; kevičius patirtis valstybės tarnyboje nebereikalinga, tad jis augina ir ugdo sportinius žirgus. Toks tad yra šandienis Bernardinai. & pašnekovas, kurį Sausio 13-osios proga ir paprašė me prisiminti tarsi štai laikmeti.

Istoriniai 1990-1991 metai netgi tiesioginiams dalyviams po truputį ušikloja praeitimi. Papasakokite, kaip tapote Aukštųjų reikalavimų Tarybos gynėju, kaip atėjote dirbti štai muitininku?

Kažkur išgirdau, kad kuriasi muitininkai ir nutariau silieti & naują... procesą..., stiprinant atsikuriančią valstybę. Atėjau štai muitininku 1990 lapkričio 12-ąją, buvau 21-asis asmuo sistemoje. Gana greitai išmąstė buvo sudaryta grupė, kuri pradėjo stebėti suaktyvėjusius kariškių veiksmus Vilniaus šiaurės miestelyje. Pagrindinis postas buvo tuometinis Jaunųjų technikų stoties 5 aukštas & iš jo mes matėme šiaurės miestelį. Dar vienas postas buvo "Lietuvos" viešbučio 22 aukštas & iš jo gerai matėsi kariškių judėjimas po miestą... Taigi, gavę iš Technikų stoties pranešimą apie kariškių judėjimą iš šiaurės miestelio, mes per raciją (nebuvo juk joki mobilieji telefonai) perduodavome šūninius postui & "Lietuvos" viešbutį, o iš jo apie tolesnį kariškių maršrutą... perduodavo Seimui arba Krašto apsaugos departamentui... Dirbome išties parą, pamainomis, tokią mąstė valgybininkas buvo 6-8. Taip pat dar buvo ir judantis postas & mums skirta juoda "Volga" sekdamas sovietiškių kariškių maršrutus.

Matyt, ne tik mes juos, bet ir jie mus sekė, nes kartą man su Robertu Petkevičiumi belaukiant kariškių maršrutą prieš buvusio kino teatro "Tėvynė" staiga buvom apsupti kariškių & arėntuoti ir nuvežti štai šiaurės miestelį.

Sulaikant mąstė nieko neklausė, nieko nepaaiškino, šūnino & arvuotė. Man tuo metu rėpė—jo tik greičiau atsikratyti tarybinio paso, kuriame buvau prirašęs sekamą kareivį & mąstė numerį. Nutaikę progą & arvuotyje pasė perplėšė & iš jo išušė benzino bakas, tad likau be jokio dokumento. Bet kariškiams iš jo nereikėjo.

Mes, aišku, paskelbėme bado streiką..., nevalgėme, negėrėme, signataras Z. Vaišvila dėjė mąstė vedė tuometiniu sovietų armijos Vilniaus šūnulu vadu generolu Vladimiru Uschopčiku (& šiuo metu vienas iš Sausio 13-osios šūdynių bylos tariamųjų, besislapstantis Baltarusijoje ir ten dirbęs Baltarusijos gynybos ministro pavaduotoju & red.), tai mus antrą parą paleido. Sulaikymo metu ir man teko trumpam susitikti ir Vladimiru Uschopčiku, kuris mums pagrasino ir nuėjo. Ilgiau mums priekaištavo, ko šia mes kišamės, toks lietuvis pulkininkas Antanas (pavardė nepasakė). Kai supratau, kad iš Džekijos, tai ir paklausiau: jei tavo mama Džekijoje palaiko Lietuvos neliečiamybą, tai ar važiavote Džekiją... & audyti ir savo motinos? Supyko, štai mane kamerai: "Tik tylėk" &

Štai momentas buvo, kai paleidus nuėjome atsiimti tarnybinę "Volgą", stovinčią prieš šiaurės

miestelio vartą. Palydą—jo mus automatu ginkluotas vyresnysis leitenantas. Paklausiau jo, kodėl—I mašinos sparnas Ąlenktas, nes patys palikome sveiką... automobilą. Tai jis nusikabino nuo peties automatą..., uąšais— ir nukreipą— Ą mašes ispravliu“ (tuojau pataisysiu – red.). Aišku, po to mes jau nebeturą—jome jokią pretenziją ir išvašiovom su Ąlenktu sparnu.

Sausio 9-ą...jā..., kai tapo aišku, kad kariškiai pasiruošą™ pulti, mes, 41 muitininkas, be jokią ginklą išą—jome Ą Aukšąiausiā...jā... Tarybā... – Atkuriamā...jā Seimā... Turą—jome tik muitiną—s striuku sausio 17-osios naktį, kai mus išten išleido, tai išatą—jusiąšjā 41 išą—jome tik 11. Vadinasi, 30 ąmonią kaąkuriuo metu išą—jo – tai nebuvo draudąšiama. O padą—ką gavimo sā...raše buvo dešimt kaąkaip prisirašą—. Pats tuometis muitiną—s vadovas Valerijonas Valickas nā—vienos nakties nepral Seime kartu su muitininkais. O privalą—jo kaip vadas – taip aš manau. Dā—I tąš negarbingąš dalyką buvo nemalonu, mes su R. Petkeviąiumi nutarą—me nedalyvauti tame padą—kąš Ąteikime, bet moterys iškadrąš skyriaus išprašą— neąšlugdyti iškilmingos akimirkos, tad atstovą—jome.

Toks jau gyvenimo dā—snis – kuo ryškesnā— saulā—, tuo tamsesnį šešą—liai. O kaip prisimen tas naktis tarp gyvenimo ir mirties?

Prisimenu kaip gyvenimā... ant parako. Ten buvo tiek daug buteliąš su padegamuoju skysąiu, su benzinu, kad ąšurnalistai prašą— gyną—jāš, poteriavo, kad tik šie nerą«kytąš, nes viskas galą—jo sprogti.

Ieškojome, kaip gintis. Pamenu, kad Vytautas Kavaliauskas su Romu Janušausku (vā—liau Lavoriškiąš posto muitininkai) statyboje rado armatą«ros galąš, juos sulankstą—, ir taip pasiruošą— gynybai. Kas atsinešą—peilā, kas medąšio klinā šautuvā... Mes su R. Petkeviąiumi radome tokiā... vietā..., kur desantininkams verąšiantis pirmojo aukšto langus tektąš peršokti per suverstus smā—lio maišus, tad buvome nusprendą™ po tais maišais laukti šokanāš, griebti uąš kojąš, atimti automatą... ir bent kiek rimāš pasipriešinti, pigiai neatiduoti savo gyvybą—s.

Stipriausias tos nakties Ąspā«dis – tai tą«kstanāš ąmoniąš, 4 ar 5 ratais apsupusiąš Seimo pastatā... išorą—s, elgesys. Po to, kai buvo suąšinota apie aukas prie televizijos bokšto, buvo pasią«lyta ąšmonā—ms trauktis, bet nā—vienas nepajudą—jo. Tā... mašiau pro langā... išvidaus – mano grupą—s, kuriai vadovavau, štabas buvo antrame aukšte, signataro E. Vilko kabinete, tad gerai tai mašiau.

Tuo tarpu kai kurie Aukšąiausiosios Tarybos deputatai tomis dienomis, kai tik pradą—davo temti, apie 20–21 valandā..., pagal sienā... nuslinkdavo ir per galinā—kiemā... palikdavo pastatā... Ir tokie buvo ne du, ir ne trys.

Kai suąšinojote apie uąšimtā... televizijos bokštā..., ar turą—jote bent kiek vilties, kad nepuls Seimo?

Ne, vilties tikrai jokios neturą—jome, lauką—me. Kunigas Robertas Grigas davą— visiems paskutinā— patepimā... Buvo leista paskambinti Ą namus, tai pasakiau ąšmonai, kad rą«pintąšsi sā«numi ir kur sode uąškasti Ą polietileno maišą... sudokumentus. Maną—me, kad jei kas ir liks gyvas, tai vis tiek bus kaip Stalino laikais – veš Ą Sibirā..., Ą lagerius ir pan.

Be Sausio 13-osios Jums ne mašiau reikšminga yra ir sausio 21-oji. Kodą—I?

Sausio 21-oji turą—tąš bą«ti svarbi visai valstybei, nes tuomet buvo pradą—ta saugoti Rytąš Lietuvos ekonominā—siena, ten buvo Ąkurtas pirmasis – Lavoriškiąš postas. Tai valstybinā—s reikšmas Ąvykis todą—I, kad Lietuva k savarankiška valstybā— negalą—jo visavertiškai egzistuoti tol, kol nekontroliavo savo sienąš. Tai buvo ir viena išpagrindiniąš sā...lygąš siekiant ir tarptautinio Lietuvos pripašinimo.

Iki tol Lietuva išdalis kontroliavo tik ekonominā™ Vakarąš sienā... per Lazdijąš postā..., tašiau ir tai nebuvo savarankiška kontrolą—, nes ten stovą—jo šalia Lietuvos ir sovietąš muitininkai.

Man asmeniškai ši data svarbi tuo, kad teko stovą—ti pirmoje pamainoje, sausio 21-ą...jā... Po penkiąš dienąš buvo atidarytas ir kitas svarbus – Medininkąš postas.

Kremliaus valdąšia gerai suprato, kad pradą—ta Rytąš ekonominā—s sienos kontrolą— labai stiprina Lietuvos savarankiškumā..., todą—I Lavoriškiąš postas buvo ne kartā... apšaudytas ir tris kartus degintas. Pirmą kartā... uąšpuolą— po keliąš dienąš – sausio 27-ą...jā..., kai OMON'as (specialus sovietąš milicijos bą«rys) sumuš Kavaliauskā..., Romā... Janušauskā... ir Petrā... Maršulaitā. Neturą—jome jokiąš ryšio ir transporto priemon sumušti vyrai Ą—jo pā—sąiomis kelis kilometrus iki Lavoriškiąš miestelio ir išten pranešą— apie Ąvykdytā... smurtā... Tašiau kitā... rytā... vā—I stovą—jo kita pamaina, trys vyrai, kurie plikomis rankomis vieni tarp laukąš saugojo savo valstybą™.

OMON'as buvo gerai ginkluotas, o mes teturą—jome vā—liavā... ir lazdele™ mašinoms stabdyti. Tik gerokai vā—liavąš laidiniai telefonai ir retkaršiais Vidaus reikaląš ministerija paskolindavo racijąš. Kai jausdavome, kad OMON'as gali pulti,

taip poste likdavo du ¼monÅ—s, o vienas ar du muitininkai atsitraukdavo toliau, kad galÅ—tÅ³ likusius proÅ³ektoriumi perspÅ—atvaÅ³iuojanÅ•ias OMON'o mašinas. Taip bandÅ—me saugoti Å³mones ir dokumentus.

TaÅ•iau vyrai ne tik stovÅ—jo, bet ir sulaikÅ— gana rimtÅ³ dalykÅ³. VienÅ... atvejÅ— paminÅ—siu – buvo sulaikytas kontrabanda gabenamas paslÅ—ptas maišas Vilniaus radijo komponentÅ³, tuomet vadinamoje Burdenkos gamykloje pagamintÅ³ magnetofono galvuÅ•iÅ³, kurios Kijeve dedamos Å— sraigtasparnius. O juk sulaikymas taip pat buvo pavojingas reikalas, nes sulaikytieji galÅ—jo vÅ—liau prieš kelis muitininkus atsivesti visÅ... bÅ«rÅ—keršytojÅ³. GtodÅ—LavoriškiÅ³ postas ne kartÅ... buvo apšaudytas iš miško medÅ³iokliniais šautuvais.

PavasaraÅ— pirmÅ... kartÅ... OMON'ui sudeginus LavoriškiÅ³ postÅ..., muitininkams Algiui Meseckui, Vladui ÅCEesiÅ«nu (kanojÅ³ irklavimo olimpinis ir daugkartinis pasaulio Å•empionas – red.) ir Å½anai LiadachoviÅ• buvo sulauÅ³yti šonkauliai, sudauÅ³ytos galvos. TaÅ•iau po poros valandÅ³ LavoriškiÅ³ poste vÅ—l stovÅ—jo ne tik Å³monÅ— naujas namelis. Toks tuomet buvo Å³moniÅ³ ryÅ³tas ir pasiaukojimas. Deja, visi tie Å³monÅ—s pamiršti, niekas jiems nepasakÅ— net aÅ•iÅ«.

Kaip JÅ«s vertinate tÅ... faktÅ..., kad tik po pernykšÅ•io Seimo PirmininkÅ—s kreipimosi prokuratÅ«ra pagaliau, po 21 metÅ³, pareiškÅ— kaltinimus Vilniaus OMON'o vadams B. MakutinoviÅ•iui ir B. Razvodovui, nors bÅ«ta faktÅ³, jog jie ne kartÅ... paslapÅ•iomis lankÅ—si Lietuvoje?

Pacituosiu tik ponÅ... VytautÅ... LandsbergÅ—: reikia tyrimo, kuris ištirtÅ³ šÅ— prokuratÅ«ros tyrimÅ... Reikia, kašalia paminÅ—tÅ³ omonininkÅ³ bÅ«tÅ³ pasodinti ir tie, kurie tyrÅ— ar turÅ—jo ištirti jÅ³ veiklÅ... Ar kas nors tyrÅ per atstumÅ... apšaudÅ— LavoriškiÅ³ posto vÅ—liavÅ... ir posto namelÅ—? Niekas iš prokuratÅ«ros net nebuvo atvaÅ³iavÅ™s.

JÅ«sÅ³ manymu, kiek Vilniaus OMON'as galÅ—jo prisidÅ—ti prie MedininkÅ³ Å³udyniÅ³?

Manau, kad jie atliko visÅ... paruošiamÅ...jÅ... medÅ³iagÅ... – kas kur stovi, kokios sÅ...lygos ir pan. ir jÅ... pe atvykusiam Å³udyti Rygos OMON'ui.

Visgi po 21 metÅ³ Lietuva Jus prisiminÅ—. Tiesa, ne kaip tÅ³ laikÅ³ didvyrÅ—, bet kaip Å³mogÅ³, kuris MedininkÅ³ Å³udyniÅ³ teisme pareiškÅ—, jog svarbi, iškart po MedininkÅ³ Å³udyniÅ³ filmuota medÅ³iaga, perduota prokuratÅ«rai, dingo. TaÅ•iau JÅ«s taip pat teigiate, kad toje paÅ•ioje filmavimo juostoje yra uÅ³fiksuoti LazdijÅ³ muitininkÅ³ pokalbiai su kontrabandininkais. Tai gal Å•ia ir yra tos juostos prapuolimo prieÅ³astis? Gal ji net buvo perduota prokuratÅ«rai, gal jÅ... paslÅ—pÅ— MuitinÅ—s departamento vadovybÅ—?

Visko gali bÅ«ti, dabar sunku pasakyti. Toje vienoje juostoje buvo ir kadrai iš LazdijÅ³ posto, ir kadrai po MedininkÅ³ Å³udyniÅ³.

FilmuotÅ... medÅ³iagÅ... kartu su kamera perdaviau MuitinÅ—s departamento vadovui V. Valickui. Po kurio laiko mes kartu su MedininkÅ³ posto viršininku Algiu NaraškeviÅ•iumi paprašÅ—me dar kartÅ... perÅ³iÅ«rÅ—ti tÅ... medÅ norÅ—jome atlikti savo tyrimÅ..., tai mums atsakÅ—, kad juosta jau pas prokurorÅ... AlgimantÅ... AstaškÅ...

Å@ Lazdijus kartu su Robertu PetkeviÅ•iumi vykau MedininkÅ³ Å³udyniÅ³ išvakarÅ—se su MuitinÅ—s departamento vadovybÅ—s Å³inia, nes buvo gauta rimtÅ³ signalÅ³, kad ten vyksta galimi kontrabandiniai sandÅ—riai. RadÅ™ gerÅ... vietÅ... slapta nufilmavome, grÅ—Å³ome Å— VilniÅ³ vakare, tad kamera taip ir liko pas mane. ParyÅ•iui paskambinÅ™s budintis pranešÅ—, kad uÅ³pulti Medininkai, tad griebÅ™s filmavimo kamerÅ... iškart nuvykau ten.

Švito. Vaizdas baisus. Nors buvo dar tamsoka, viskÅ... nufilmavau. Man pasidarÅ— Å—domu, kaip jie netyÅ•ia uÅ³klupo mÅ«sÅ³ vyrus, iš kur atÅ—jo. Iš pradÅ³iÅ³ pamaÅ•iau, kad Å³udikai tykojo prie šiukšliÅ³ dÅ—Å to pastebÅ—jau automobilio vÅ—Å³es. Sekdamas tomis vÅ—Å³iomis nuÅ—jau Å— miškÅ... ir ten prie eglÅ—s radau id vietÅ... – vadinasi, ilgokai stovÅ—ta – ir nugertÅ... mineralinio butelÅ—. ViskÅ... nufilmavau ir tÅ... butelÅ— parodÅ atvykusiam tyrÅ—jui – aišku, tuomet dar DNR tyrimo nebuvo galima atlikti, bet buvo galima patikrinti bent pirštÅ³ antspaudus. Kur dabar tas butelis? Kur ta filmuota medÅ³iaga? GruodÅ³io mÅ—nesÅ— teisme mano vardu pateiktoje filmuotoje medÅ³iagoje nepamaÅ•iau nei kraujo klano, nei vÅ—Å³iÅ³, nei to butelio. Tada ir turÅ—jau teismui pasakyti, kad ši filmuota medÅ³iaga ne mano.

Kada JÅ«s išÅ—jote iš muitinÅ—s ir kodÅ—I?

IšÅ—jau iš muitinÅ—s 1993-iaisiais, kai vadovauti atÅ—jo buvusi tarybinÅ— prokuratÅ«ra. IšsiskyrÅ— r poÅ³iÅ«ris – mes manÅ—me, kad muitinÅ— turi dirbti Lietuvai, o ne grupei draugÅ³. Tada išÅ—jo daug gerÅ³, gyvenimo išbandytÅ³ Å³moniÅ³.

Vytai, tai JÅ«s taip ir negavote jokiÅ³ apdovanojimÅ³ – nei kaip AukšÅ•iausiosios Tarybos, nei kaip Lietuvos sienos gynÅ—jas?

Neturiu jokiÅ³ apdovanojimÅ³, esu nepartinis, niekam nepriklausiau, esu tiesiog Lietuvos pilietis.

AÅ•iÅ« uÅ¼ pokalbÅ ir pasiaukojimÅ... sunkiausiu valstybÅ—s atkÅ«rimo metu.

bernardinai.lt